

11.

Verhouding tot de Kerk.

Verhouding tot de Kerk.

Slice
Gold
III.

Bake
Hist.
lit.
Alou
II.

Slichtenhorst,

Geld. Geschied.
III. § 26. bl. 30.

Reeds van 355 af, werd, van Keulen (Colin) uit,
de aanneming van het Christendom hier te lande voor,
bereid. In 631 stichtte de Frankische Koning Dagobert,
in Utrecht, de St. Thomas-kapel, welke echter, in
byg, door den Frieschen Koning Radboud, den vijand
der Franken, weder werd verwoest. Op dezelfde plaats
echter bouwde Willebrord, op zijnen tocht naar Frank.,
rijk met elf zijner vrienden, in 692, weder eenen nieuwe.
In 695 werd Utrecht, door Paus Sergius I, tot een
Bisdom verheven, als een nieuw onderdeel van het
Aartsbisdom Keulen; en op 22 November van dat
zelfde jaar, werd Willebrord, onder den naam van
Clemens, Bischoep van Utrecht, en Aarts-Bischoep van
Friesland. Deze legde, in 696, den eersten steen van
de St. Maartens-kerk, (de Dom-kerk), aldaar, wel-
ke in 726 voltooid mocht heeten.

Beka et Meder,

Hist. Episcop. Frag.
41, 42. - v. Leen,
Aloude Holl. Hist. tot
II. 4-6.

Deze Kerk werd in den loop der tijden rijk begiftigd.
In de dagen toen Alberic, riende Bischoep van Utrecht
was, schonk Karel de Groote, (sedert 768 Koning der
Franken, sedert 774 ook der Longobarden, en van 800
Romeinsch Keizer), volgens den Giftbrief van
van 7 Juni 777, aan de Kerk van St. Maarten aldaar,
„villam nostram nuncupante Lisiduna, in pago
„qui vocatur Flehite, super alveum Hemi,“ (wat
G. van Leen vertaalt: „ons landschap Lisiduna ge,
„naamd, in't gemest 't gene Flehite genaamd
„wordt, op den stroom Hemi“), en daarin alles wat
„Graaf Wigger, door gunst van genoemden Koning,
„vroeger aldaar bezeten had, met name de vele bos-
„schen daarin, zoo als die van Fornhese en Fridock,
welke, naar mijn gevoelen, voor een groot deel ner-
gens anders gezocht moeten worden, dan op het grond-
gebied van het tegenwoordige Soest.

En verschillende schenkingen volgden, en verhoog-
den het aanzien en den invloed van het Sticht van
Utrecht, zoo als het oudtijds meestal genoemd werd.
Van zulke giften zullen hier nog enkele vermeld wor-
den, namelijk die welke rechtstreeks, of zijdelings,
op Soest betrekking hebben.

Fyde
shico
Utrech
273.

Slick
Geld
52.-
r. Rij
r. h.

II. h
f. j.-
Kerue
0, 9.
aard

I. 12
Moll.
chief
Moll.
r. Ned
323.-

bij
men
VI.

Moll
Nede

Tijdschr. voor Ge-
schied., enz., van
Utrecht. 1860.
273.

In 1160 schonk Kenoraldus Lantwardus aan de
Kerk van Utrecht, gelijk hij ook reeds 12 jaren vroeger,
(in 1120), gedaan had, „ een goet, geheeten Heze, met
„ den dorpen end goederen daeraen gelegen, daer
„ boren aen die roorn. reenen streckende zijn, mit
„ veel ackeren, weyden, boscagien, watergangen
„ ende gebruykinge.”

Slichtenhorst,

Anspied, veleer een der machtigste edelen van
Geld. Geschied. V. zijner tijd, bezitter van uitgestrekte Graafschappen,
52. v. Heusden in Gelderland, (waaronder Feisterband), in Brabant,
v. Rijn, Beschijn en aan de Maas boren Luik; daarenboren de geluk,
v. h. Utr. Bisd. kige echtgenoot van Hilsminde, geboren Gravin van
II. 12. 02. VI. 676. Strijen, in het land van Geentruidenberg; later de
f. - Matthaeus, 10de Biscop van Utrecht, (994 - 1010), stichtte,
Renum Anv. Schrift. blind geworden zijnde, in 998, een klein Benedictij „
O. g. - Kisten Rey, new mannen. klooster, met eene kapel, op den berg
aards, Nieuw. Arch. Ho horst, ook wel eens Mariasberg, doch meestal, gelijk
I. 125. - Kisten heden nog, de Heilige Berg geheeten, ter eere van
Moll, Kerkhist. h. Jesus Christus, van de H. Maagd Maria, en van de
chies. III. 177, enz. - Heiligen Petrus en Paulus. Die Ho horst was toen
Moll. Kerk geschied. een heuvel, gelegen tusphen eenen draabigen stroom,
v. Nederl. I. 277, 208, (de Eem), en een onafzienbaren poel, en kon niet dan
323. - Alpertus, met een vaartuig genaderen worden. Op 10 Nov. 1006 rijd
bij Pertz, Monu. de hij dat Klooster in, en op 14 December daaraanvol,
mentar Germaniae. gende schonk hij, tot onderhoud van deze stichting,
VI. 707. f. wat „ hem had toe. behoord in de boerschap Dzyele
(Thiele), (daer hy zyne hof. houding placht te heb.
„ ben), in 't land van Feisterband, de helfte van
„ den tol en munte tot Fughte, (anderen: Frenthe),
„ 't bosch van Ermelo, (een dorp by Harderwyk), ende
„ 't vierdedeel van 't bosch in Fughoute, 't zaemen
„ met de hof. steede onder den gh Ho horst, met zyne
„ aenkleerende wooningen, bosjen, weylanden, en wa.
„ teringen tot aen Stoutenburgh (anderen: Bacheroot),
„ toe, de vleecken Hese en Loyst, (anderen: Leyst),
„ behalven mede de Kerken van Ermelo, Groningen,
„ Dockingen, Masemunster, Liremunster, Leyre,
„ Swindrecht, Bacheroot, Hamerthe, end Loysden.”

Moll. Kerkgesch. v.

Bernulf, Biscop van Utrecht van 1027 tot
Nederl. II. I. 50, 59. 1054, een bijzonder vriend van Keizer Koenraad II, bracht

Costu
santi
H. L. i
den G

dat Klooster van den Heiligen Berg naar Utrecht over, waar het sedert, onder den naam van St. Paulus Abdij, beroemd werd. Deze Abdij werd zeer rijk en aanzienlijk, had een eigen rechtsgebied en recht van ban, en de Abten hielden eenen hofstoet als Vorsten. Door die verplaatsing is er een verband ontstaan tusschen het dorp Soest en de St. Paulus Abdij, te Utrecht, dat gedeeltelijk tot aan het einde der 19de eeuw heeft voortgeduurd, en misschien nog bestaat. Ik bedoel het navolgende. Jaarlijks bood de Diaconie der Hervormde Gemeente te Soest, aan een lid der familie de Kock, te Utrecht, een quitantie aan, ten bedrage van fl. 50.-, welke som onder den naam van St. Paulus-tiend ingevorderd werd. Mij staat voor dat er ook nog per kamertien brieven, waarop die naam te lezen staat, in het kerkelijk archief gevonden werden, doch, daar ik toen niets wist van de oude betrekking dier Gemeente tot de St. Paulus-abdij, is mij het rechte ontgaan, en thans durf ik mij niet meer vragen aan het ontijferen van die oude schriften. Voor een paar jaren heb ik echter gehoord, dat de familie de Kock bezaamde begon te maken in de uitbetaling van die gelden. Op welken grond, en in welke qualiteit zij dat voegen, reeds lang voor 1817, wel deed, is mij dus niet bekend.

Costumen en II. Ook nog een ander verband bestond er wel eer tusschen antiën v. Soest: Soest en de St. Paulus Abdij te Utrecht. In het H. L. in het Archief Handschrift van 1569, getiteld: „Usantien ofte Costumen van den dorpe van Soest“, leest men, in art. 22: „Item die pastorye van den dorpe komt meden der abt van S. Pauwels, ende is daer collatoor van.“ En in art. 11, van hetzelfde stuk wordt geklaagd: „Item alle dye thgenden, groff ende smal, in den dorpe van Soest heeft den abt van S. Pauwels binnen Utrecht dat twe deel ende dat danden deel heeft dye pastory van Luesden, welke pastory wel heeft boven dye ryen hondert Carolus. gulden jaerlix, ende dye pastoor van Soest dye heeft gheen eens veertich gulden. Waer omme dyeselve portie ofte rechten danden deel van den

Mat
Amor
189.
De j
332.

Mat
Amor
190.

Ris
Neder
kerke
V. 3

„ roexnoemden thyendens wel behoren souden blyven
 „ by dye kercke van Soest, dyemelcke dit wel noe,
 „ delijcken van gebreck heeft, alsoe dat ganse dach
 „ van dye kerck gans nyet en duecht) ende lecken,
 „ de is alle dye kerck duen ende ververret alle
 „ dat in dye kerck is."

Het staat mij ook voor ergens gelezen te hebben, dat die van Soest schaeren, en wel nog vóór 1569, van eenen pastoor, „ die ons door dien van Leusden gezonden werd; ik kan mij echter niet herinneren waarvan ik dat las, en toen heb ik verzuimd er aantekening van te houden. Het is echter zeer waarschijnlijk dat de St. Paulus- Abdij, door den pastoor van Leusden, die benoeming deed. Leusden wordt reeds in 697 genoemd, en was al vroeg eene gemeente van betekenis in Eemland; vóór 1250 moesten de Amersfoorters nog te Leusden, (Lisiduna), als Parochie-kerk, hunne kerkplichten waarnemen.

Matthaeus, Aerau In den jaer 1020 heeft Keizer Koenraad de schenking Amorf. Scriptoru. van Bischof Ansfried vermeerderd, en in 1050 deden 109, 190. - Matthaeus de Bischof Bernulf en de Keizer Hendrik III, Koen, de jure gladii, raars zoon, desgelijks; in beide schenkbrieven worden Loys en Heze met name genoemd, zoodat de afwijken de lezingen, die in den brief van Bischof Ansfried, tusschen (-) geplaatst zijn, wel onjuist zullen wezen.

Matthaeus, Aerau En eindelijk, Hendrik van Vianen, Bischof van Utrecht, Amorf. Scriptoru. gaf ten jaer 1256, goederen in leen, waar onder: „ in Lus, 190. „ duns, et in Hese, et in Lose, et in Emminclare, et de „ „ cimae in Woude, in Colhurst."

Rist en Regaard, Wanneer het waarheid is, wat door beroemde schrijvers Nederl. Archief. berreed wordt, dat zich reeds omstreeks het jaar 1000, in het Bisdom Utrecht, een krachtige geest van zelf, Leukel. Geschied. standigheid tegenover Rome heeft vertoond, dan is het V. 359, eng. duidelijk dat, eerst gesteund en gesterkt door de wereldlijke macht, die geest van zelfstandigheid eindigde met zich ook tegen de wereldlijke macht gelovte keeren; en zoo werd het einde, dat in het Sticht van Utrecht de wereldlijke macht geheel in de handen van den Bischof kwam. En een tijd lang niet alléén in Utrecht, dat toen het Nedersticht genoemd werd, maar ook in de tegen,

Kist
Arch
Ges
112,

S. Ste
Uta.
100.

noordige Provincie Overijssel, die het Boven- of Oversticht
geheeten werd. Zelfs hebben de Utrechtsche Bisschoppen
zich, bij Keizerlijke Brieven, rechten weten te verkrij-
gen over een groot gedeelte van Friesland, en over Gronin-
gen en Drenthe. Doch dit duurde niet lang. In 1527 werd
de Heerlijkheid van Overijssel aan Keizer Karel V opge-
dragen, en sedert bleef alleen het Nedersticht het
eigenlijke Bisdom van Utrecht.

Het is bekend, zooals het hier ging met den Bisschop,
ging het de gansche christelijke wereld door, Keizers
en Koningen werden aan den Opperpriester te Rome
ondergeschikt, en het geestelijk karakter der Kerk
zelve ging daardoor langzamerhand geheel verloren.
Haar waardigheid - bekleeders, van alle rangen, mer-
den hoe langer hoe meer toonbeelden van huichelarij
en zedeloosheid. Het kon daarom ook niet uitblijven,
Hervorming moest er komen. De dag naderde al meer
en meer, waarop het volk zelf zich verzetten zou tegen
Rome, en tegen alles wat van daar uitging. Ook in
het Sticht van Utrecht, zagen scherpe oogen dat ge-

Rist en Royaums, naar al nader en nader komen. De Kardinaal Nico-
Archief v. Kerkel. laas van Cusa schreef, 27 October 1451, naar hier eenen
Geschied. IX. 79, brief, waarin hij zich beklagt vernomen te hebben, dat
112, enz. zij, de Geestelijken, in hunne levenswijze, welke als
hoogst schandelijk getoekend wordt, volhardden. Met
echt Apostolischen ernst, brengt hij hun hiervan het
onbetamelijke en verderfelijke onder het oog; zoekt
hen, met vaderlijke goedheid, tot berouwen en bekeering
te bewegen, en dreigt ten slotte met den Ban van
den St. Stoel, welken zij schenen licht te achten.

Groot was de uitwerking van zulke brieven echter
niet, noch elders, noch hier. Een berijze vermeld ik al-
leen, wat ons aangaande den Aartsbischop van U.

L. Muller, Syn. Utrecht, Frederik Schenck van Santenburg bericht wordt.
Utr. Vertellingen. Hij zag de Unie van Utrecht sluiten, 23 Januari 1579,
100 - 111. en beleefde het dat de uitoefening van den Roomsche-
Catholischen eeredienst verboden werd. Men vond hem op
25 Augustus 1600, aan het arondeten, dood in zijnen
stoel. Een testament werd er niet gevonden. De Heeren
Van den Boetzelaer, en de familie De Vos van Steenwijk,

Groot
Utr
II. 9

Mat
Amo
r. Be
r. So
Rist
List.

Rist
Rerk
I. 6

Rich
Gonke

meldden zich als erfgenamen aan. Daarbij kwam nog dat verschillende oude reuortjes, die voor jaren, by Lync „genaede van haer eer geset waren“, in „daervan noyt „eenige reparatie ofte verstoringe gehadt en hadden, „dan dat deselve alleen geallimentteert sijn gemest, „thans ziek en afgewerkt, door dit sterfgeval in groote ellende waren achtergebleven. Ook eenige natuurlijke kinderen, door den Aartsbischof gedeeltelyk nog uitgehummelykt, kwamen met hunne vorderingen ten laste van den boedel.

Niet ten onrechte dus, werd de Kerk meermalen voorgesteld als krank in Hoofd en Leden; en op 31 October 1517 kwam de Hervorming inderdaad. De uitwerking van wat toen in Duitschland voorviel, werd ook al spoedig in ons vaderland gevoeld. In Amersfoort en Eemland werd, 16 Februari 1537, in eene Memorie van den Stadhouders Anthonis van Lalaing, Graaf van Hoogstraaten, melding gemaakt van verschillende personen, die uit Amersfoort gebannen waren, onder anderen een priester met een bult, genaamd Hendrik Lou; en werden „die van des Wet van Amersfoort vermaant, dat zij toegien dat geen Lutherie gevoerd worden binnen Amersfoort, en byzonder in het Klooster S. Nachte, en niet weder in de stad laten komen die schyn werken, die hier voormaals als suspect van desen sekte, weck, als mijn Heere daer was.“

Matthaeus, Keram In 1546 kwam Barend Geuswel, Prior der Predikheeren binnen Zwolle, de Kettermeeester van de Keizer. Amorf. Script. 379. v. Bommel, Beschry. zekl. Majesteit, als gemachtigde van zijn Heer, te Amersf. I. 271. Amersfoort, om de boeken te onderzoeken, die een ieder Kist en Kell, Kerk, binnen acht dagen brengen moest, zoodat er vele Bijbels hist. Archief. I. 144. en Testamenten verbrand werden, maar „de goede „boeken“ bleven onbeschadigd.

Kist en Royaals, September 1566 verspreidde zich in Harderwyk het Kerkhist. Archief. gerucht, dat alom in Vlaanderen, Brabant, Holland, en Utrecht, door „de nieuwe predikanten“ gepredikt werd. I. 66.

In 1569 werd er te Bunschoten eene openbare predikatie gehouden; dus waarschijnlijk wel in de Kerk.

Slichtenhorst, feld. In 1570 werden te Antwerpen, Brussel, Mechelen, Bergen, Geschied. XIV. 572. 540. Breda, Lier, Uperen, en nagenoeg algemeen in Friesland, en

Kist

Nedent

Kerke

214.-

Gesche

Der K.

Groot

Atta.

350.

Groot

Atta.

I. 1.

Slick

Gesch

503.

Hist.

I. 19.

en Roy

Archie

schied

Gelderland, voor de Calvinisten kerken ingevuurd.

Hist. en Regaards, Op 10 Augustus 1501 werd Jacob Moy, voormalig R. Nederl. Archiefr. Catholiek Priester te Bunschoten, predikant over eenige kerkel. fuchbed. VII. ge dorpen in Gooitand; en eindelijk, op 26 Augustus 1501, 214. - Ypey en Dermost, ging er van den Prins van Oranje een Placcat uit, maar Geschied. der Ned. Hov. bij verboden werd de Roomsche Religie voortaan meer Den R. II. Sant. 11. te gebruiken.

Groot
Hta. Plac. boek. I. 350. Vruchte loos trachtte de benarde Kerk onder dat alles hare vermeende rechten te verdedigen en te redden. Als om zich met de wereldlijke macht te dekken, keurden, op 13 Augustus 1520, de Prelaten, Deken en, en Capittulaars der vijf Godshuizen binnen Utrecht, het goed, dat de Bischof Hendrik II, van Beyerens, Paltsgraaf van den Rijn, 50de Bischof van Utrecht, de wereldlijke macht overdroeg aan Keizer Karel V, en had deze overdracht, op 20 en 21 Oct., toker 1520, ook werkelijk te Utrecht plaats, gelijk ook, op 4 November daaraanvolgende te Amersfoort.

Slichtenhorst, Gld. Deze wereldlijke macht bleef in de handen van Karel V Geschied. XIV. 30. tot 25 October 1555, toen hij er afstond van deed ten be. 503. - n. H. en v. R. hoere van zijnen zoon, Philips II als Koning van Spanje, Hist. Hta. Biddons, Philips III als Graaf van Holland; waarna hij Gent voor altoos I. 19, eng. 0de. - Hist. verliet, om in 1550 in Spanje, in een klooster, zijn levent te en Regaards, Nederl. aindigen. Maar was het den raed niet gelukt, in de Nederl. Archiefr. Kerkel. G. landen den wassenden stroom der nieuwe den beelden schied. V. 364, eng. te keeren, het gelukte den zoon nog veel minder. Zelfs de meevens luister, waarmede deze den Utrechtschen Bishopszetel omgaf, door den Bischof Frederik Schenck van Tautenburg, (1561 tot 1501), tot Aartsbischof te verheffen, onder welk Aartsbisdom ressorteerden de Biddonsmen Haarlom, Middelburg, Darenten, Leenwarden, en Groningen, maar het was alles vruchteloos; noch Philips, noch zijne vertegenwoordigers en handlangers, Margaretha van Parma, de Cardinaal de Granvelle, de Hertog van Alva, Don Louis de Requesens, konden de harten der Nederlanders herwinnen. In 1575, aanvaardde Prins Willem van Oranje de regering over Holland en Zeeland, en, nadat op 23 Januari 1579 de Unie van Utrecht gesloten was, werd, op 26 Juni 1501, Philips III, als Graaf van Holland, plechtig afgezworen.

Reeds van 1566 af bleek het echter dat de bezwaren,

Ris
Nede
Ker
V. 6

Ris
Nede
Ker
V. 6
Cfr.
tiens

Uss
Coss
Loes
Plac.

Ris
Nede
Ker
VI.

Slie
Ge lo
XIV.

Ris
Nede
Ker
VI.

Kist en Roquaards, tegen de invoering der Hervorming, nergens grooter Nederl. Archief v. waren dan in het Sticht van Utrecht. De stad Utrecht Kerkel. Geschied. toch was, boven alle andere steden, de Priesterstad V. bl. 351, 352. van ons vaderland. Eemland en Goyland vooral toon, denzich, van den beginne af, weinig geneigd om met de nieuwe richting mede te gaan; van daar gemis dat, tot heden toe, de bevolking van dat deel der Provincie, nog altijd overwegend tot de R. Catholie, ke Kerk behoort.

Kist en Roquaards, Op 3 Juni 1568, raardigde Alra de Instructie Nederl. Archief v. uit op de confiscatie der goederen, ook in bijzondere steden Kerkel. Geschied. en dorpen, en stelde den Raad van Beroerte, of Bloed, V. bl. 422-425. raad, in; en in datzelfde jaar werden, om den geloore, on, Of. Marcus, Senter, gerees 100 personen, uit het Land van Utrecht, veroor, tiën van Alra. deeld, oft tot verbeurte hunner goederen, of, totten „coorde, sulx dattet de dood naerolcht; of om ge, „executeerd te worden metten zweerde; ofte tot de „galjen; of tot verbanning.

Usantiën ofte Nog op 10 November 1569 werden te Soest, en elders, Costumen van „ de Kerkmeesters gesteld en geëid bij den Maarschalk, Soest „ Hoest Ute. „ uit zekere personen die hem bij den gerechte genom. Plac. boek. I. 426. „ nead worden. „ Daer ging de Kerkdienst dus nog den ouden gang, en was de Pastoor in den vollen arbeid.

Kist en Roquaards, Op 30 Juli 1570 namen de Steden, Utrecht, Rhenen, Nederl. Archief v. Rijk, en Montfoort, den godsdienst - vrede aan, maar Kerkel. Geschied. Amersfoort niet, als zijnde die Religie - vrede in strijd VI. bl. 175. met de vroegere Accoorden, en zijne eigene privilegiën; het leerde terens het Artikel van zijne Geestelijkheid over.

Slichtenhorst, Op 21 Januari 1579 werd de Unie van Utrecht getee, Geld. Geschied. kend door de gezanten van Holland, Zeeland, Utrecht, en XIV. S. 70. bl. 544. Friesland, maar's Hertogenbosch, Lutheren, Amersfoort, en Montfoort verdraagden, als meest door Roomsche be, woond. Amersfoort werd echter, in het begin van Maart,

Kist en Roquaards, rondom besloten, gaf gehoor, en nam bezetting in. Daarop Nederl. Archief v. volgde op 9 Juni de beeldenstorm aldaar.

Kerkel. Geschied. Op 29 Januari en 6 Februari 1590, ging van de Staten VI. bl. 214. cene Kerkenordening uit.

Het zal wel omstreeks dezen tijd geweest zijn dat Soest roer goed tot de Hervorming overging; dat echter de overgrootte meerderheid der bevolking daar weinig mede

Rei
Act
Part
IV.

Rei
Sec
Pro
Syn
297

ingenomen was, is niet trijfelachtig. Het eerste spoor van beweging in dien nieuwen geest, ontdekken wij Reitsma en r. Deen, in het volgende. Op 13 juni 1598, en daarna, stond in Acta der Pror. en de Particuliere Synode te Arnhem binnen, en werd ge- Particul. Synoden. handeld met, Theodorus Antoni Victor, (die toen Pre. IV. bl. 71. dikant te Soelen schijnt geweest te zijn), die wel zeide dat hij te Utrecht door Johannes Caesarius geëmina- mineerd, en tot den H. Dienst toegelaten was, maar het niet kon bejijzen. Ten tweede geraagd zijnde, waar- om hij geene attestatie vertoonde van de Kerk te Soest, in het Sticht van Utrecht, waar hij vroeger „den dienst betreden” had, heeft geantwoord, dat dit niet had kunnen geschieden, „overmits hij sich in „overspell verloopen hadde.” Ten derde geraagd zijn- de, hoe hij tot den dienst te Suylen gekomen is, heeft hij geantwoord, „dat hij van die E. heeren der „plactzen bij prorisie daertoe gepromoveert was son- „der andersins van eenige gemeynte beroeven te zijn, „ook sonder dat die clage daeran wetenschap van „gehadt heeft.” De Synode besloot dat „Theodorus „voorseyt,” niet langer het predikamt mocht uit- oefenen, maar dat men hem wel behulpzaam wilde zijn, om „ergents eenen schooldienst (te) becoemen, om al „so middell te hebben, waerop hij sijne huysfrouw „ende kinderen onderhoude.

Reitsma en r. De eerste, van wien met zekerheid bekend is dat Deen, Acta d. hij Predikant te Soest was, is Samuel Pitius. Hij Pror. en Particul. woonde op 8, 9, en 10 juli 1606, „de Synode der Kercken des Synoden. VI. bl. „Stiffts van Utrecht” bij, gehouden in het „Catharinenv. 297, 310, 311, 317. „convent” te Utrecht. Uit het verslag dat deze in die vergadering, op 8 juli, van zijne Gemeente gaf, vernemen wij, dat hij een redelijk gehoor heeft, doch hij klaagt over de bijgeoorijheid van de hoofden en van de overige leden der gemeente; dat het zingen der psalmen nog niet kon worden ingevoerd; dat Schout en Schepenen den schoolmeester aangesteld hebben, op voorwaarde dat hij geene psalmen zingen zal, en onder bedreiging van anders te worden afgezet; dat overigens de schoolmeester er wel toe gezind zou zijn, en de gemeente er niet tegen wizen zou; dat de gemeentelieden vroeger verzocht hadden om de

Rev
Act
Par
VI.
100
150

bediening van den doop, en de berestiging van het huwelijk, in de huizen te doen plaats hebben, maar dat nu meest allen van dat verlangen waren afgebracht. Ook klaagt hij er over, dat de huislieden de psalmen niet willen medezingen, maar dan bij zich zelve zingen: „Christus is opgestanden!“ Dat sommigen ook, nadat de huwelijks-proclamatie geschied was, hun huwelijk niet in de kerk lieten berestigen. Hij deelde verder mede, dat hij nog geene Arondmaals-bediening had gehouden, van wege de bijgeloorigheden waar de huislieden nog mede ingenomen waren. Hij meende dat er wel sommigen in de gemeente genegen zouden zijn ten Arondmaal te komen, maar niemand van Schout of Schepenen, of wie van dezen afhingen. Hij zeide, dat er onder de leden van het Gemeentebestuur wel eenigen waren die psalmen zouden willen medezingen, maar dat het gebruik niet kon worden ingevoerd, omdat eenige rijke huislieden er tegen waren. Ook zeide hij dat er nog geene Diaconie bestond, door diens de armen door de huislieden zelve onderhouden werden. — Op 9 Juli stelde de Praeses dezen Provinciale Synode voor, om van elke Gemeente, beurt om beurt, de Predikanten te laten buitenstaan, ten einde in hunne afwezigheid, van de Vergadering te vernemen, of zij het gehoorde verslag met de waarheid overeenkomen, of niet; en verder om te ooterven of de leeren het leren, van iederen kerkdienaar, ook onberispelijk waren. Toen die van Woudenberg, Soest, Een, nes, en Baarn buiten stonden, „is niet gehoord dan „alle goet.“

Reitsma enr. Voorz. Op 27 en 28 Augustus 1612 troont Regnerus ab Vos, Acta d. Proven terzee, (Regnerus Costerzee, Reyner van Costerzee), als Particul. Synod. Predikant van Soest, de Provinciale Synode bij, welke VI. bl. 330, 342, „de Edelen Vermogende heeren Staten lands van Utrecht“ 400 - 410, 444, 454, hadden samengeroepen, en die gehouden werd te Utrecht, „in den grooten refectoor van den convent „van St. Catharina,“ tot het beoordeelen van „seker „ontworpen van kercken ordeningen, bij de gedeputeerden „deses Synodi op last ende bevel van hare Ed. Mog. gestelt „ende deselve hare Ed. Mog. overgelerent.“ Bij de behandeling

v. 8.
v. d.
Pro
Pro
182

Rei
Act
Par
VI.
hhe

van „Particuliere nagen, daarop adrijs is begeert“,
 draagt de predikant van Soest „sekeren casum
 „matrimonialen“ voor, waarontrient hem gezegd wordt
 dat hij handelen moet volgens „de politijcke orden“,
 „nantie der E. M. heeren Staten.“ Meerdere bijzon,
 1. Rhenen, Lijst der hedenwaangaande dezer R. ab Costerzee, zal
 v. d. namen der men vinden in de Naamlijst der Predikanten, nu
 Pred. onder de hier alleenlijk dit, dat hij te Soest niet lang ge,
 Pror. Utrecht, bl. bleven is, want in 1619 woont hij, als Predikant
 1614.
 van Bunnik, de Provinciale Synode bij, en wordt
 daar, als „in die leere ongestadich ende spottack“,
 „tich, in syn leren ongeregelt, jaer selffs in deze
 „tegenwoordige vergaderinge seer lichtvaerdich“
 beschaeren, en daarom „gedeporteert“.

Reitsma en s. Feen, Sedert 1615 was Paulus Lyndenius, Lindenius,
 Nota d. Pror. en Lindenius, van der Linden, Predikant te Soest.
 Particul. Synoden Door de Provinciale Synode van Utrecht, gehouden van
 VI. bl. 361, 417, 10 Augustus tot 1 September 1619, „int capittelhuys ten
 1610.
 „Dom“, te Utrecht, werd hij, op 19 Augustus 1619, van
 zijnen dienst ontzet, omdat hij de „decretar synodalia“,
 van de Nationale Synode te Dordrecht, voor onschrijft,
 matig hield, en weigerde te onderteekenen, en op
 te volgen. Een deel van zijn ronnis luidde: „ende
 „(omdat het) daerenboren kennelyck is, dat hy het
 „gevoelen der Remonstranten doorgaens tot ondiens
 „van Godes kercke ende ontruustinge der gemoederen
 „seer heftich ende partydich heeft gedreuen ende het
 „contrarie gevoelen van de Gereformeerde Kercke tegen
 „gestaen, waerom de voorseyde Synodus volgende de
 „ordre ende last, in synodo nationali gegeven, ende
 „de goede intentie van de Ho. Mo. heeren Staten Gene,
 „zael heeft verclaert, gelyck se verclaert mitsdesen,
 „dat de voorseyde Paulus Lyndenius van nu aff
 „sal worden gedeporteert van alle kerckelycke dien,
 „sten ende bedieninge, gelyck hem het synodus depor,
 „teert mitsdesen, ter tijt toe dat hy door beter onder,
 „rechtiging ende bedenckinge hemselfe met de Gere,
 „formeerde Kercke soo in desen als alle andere leerpoinc,
 „ten sall conformeren ende de kercke behoorlycke
 „satisfactie sall hebben gedaen ende met deselre,

Reci
Act.
Par
VI.

„waerlyck ende ten vollen wesen versoent, belastende
 „ende berelende hem nocht tot Soest noch elders sich
 „mit eenige kerkelycke dienste te bemeyen, ende
 „dat daarentusfchen de plaetse van Soest met een
 „bequaem leeraer sall worden versien. Aldus ge-
 „daen den 19^{den} Augusti in de synodale vergaderingh
 „anno 1619. - Hij werd dus toen niet verbannen, ge-
 „lyk wel eens beweerd is, maar eenroudig „van zijnen
 „dienst ontzet. Aangaande zijne verdere lotgeral-
 „len, zie men de „Naamlijst der Predikanten“, die
 „hierafter volgen zal.

Rechtsomwon v. Steen, In 1619 werd, in de Provincie Utrecht, de verdeeling
 Acta der Prov. en der Gereformeerde Gemeenten in Classen ingevoerd, en
 Particul. Synoden sedert dien tijd ressorteert Soest onder de Classis
 VI. bl. 425. Amersfoort.

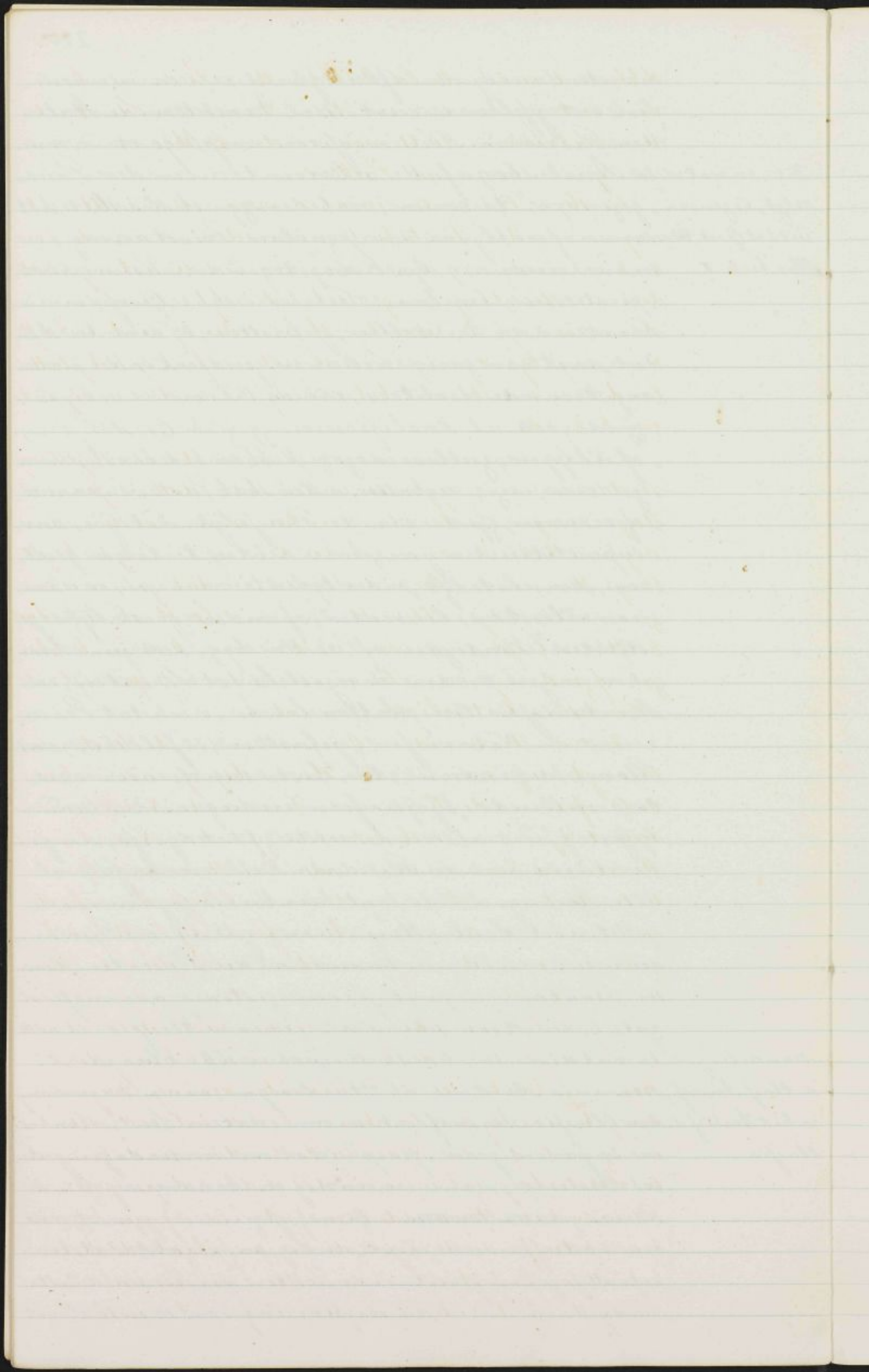
Doch dit alles neemt niet weg, dat het, gelijk
 boven gezegd is, reeds van 1566 af bleek, dat in
 Gooiland en Eemland de ingenomenheid met de
 Reformatie niet groot was. Het moet dan ook er-
 kend worden, dat, wat Soest betreft, de mannen,
 die op het nieuwe pad zouden voortgaan, niet bijzon-
 der geschikt waren om het vertrouwen der onkun-
 dige en bijgeloovige bevolking te winnen. De eerste,
 van wien wij met zekerheid weten dat hij aldaar
 als Gereformeerde Leeraar heeft gewerkt, moest la-
 ter zelf bekennen, dat hij op een getuigschrift van
 goed zedelijk gedrag van daar geen recht had. Van
 den tweeden weten wij zulke dingen niet, maar hij
 verliet Soest al voor 1612, en werd later, als Predi-
 kant te Waarder, om zijne Remonstrantsch-gezinde
 gevoelens afgezet, maar legt zes jaren later het hoofd
 in den schoot, en keert tot de Gereformeerde Kerk
 terug. De derde deed zich kennen als ongestadig en
 spotachtig in de leer, en ongeregeld in zijn leven, en
 werd, inzonderheid daarom, in 1619 afgezet. En de vierde,
 ofschoon onbesproken van wandel, was slechts van 1615
 tot 1619 Predikant aldaar, leefde te veel in eenen tijd
 van kerkelijken strijd, en was zelf te veel strijdraadig
 man, om de harten dier weinig ontwikkelde landbe-
 dion uit de zandstreek, te winnen. Bij het gros der be-

Di
rol
u
Flou

He
d. l
in
Clo

meente duurde de afkeerigheid van de nieuwe leer ontrijfelbaar voort. Wel trachtten de Staten der Provincie, door misjeren en placcaten, van dit, en watar 20 April 1609 af, de „Conventiculen der Paus“ volgt, is genomen, „gezinden“ te wenen; verboden zij, 26 Mei 1622, het uit het groot Wt. komen of verblijven van Jezuiten, Priesters, enz.;

Plac. boek I. waarschuerden, 9 April 1639, tegen de „Roomsche ou“, „perstitien“; beralen, 25 Februari 1642, Gereformeerde Schouten aan te stellen; gelastten, 17 December 1644, dat „voort aan geene vreden wou zonder kinderen, noch „ongetrouwde dochters, van de Roomsche religie“ zijnde, ook al kwalificeeren zij zich Geestelijken, „of Kloppen, zullen mogen hebben het bevrind harer „goederen, enz.; verboden, 8 Mei 1656, dat „mannen „of vrouwen, zijnde van de Pauselijke Religie, door „superstitieusen ijeren, hare achter te laten goede, „ren, simulateijk, onder bedekte namen, maken „aan Kloosters, Conventen, of andere geestelijke ge, „stichten“; kondigden af, 22 Mei 1679, dat geene Room, schen mogen worden aangesteld tot Schouten, en Secretarissen ten platten lande, noch tot Procu, reurs en Notarissen; gelastten, 12 Juli 1680, dat Roomsche kinderen, ten laste van de armen mees, ters vallende, bij Gereformeerden moeten worden opgeroed. Dit alles was echter te vergeefs; de ge, hechtheid aan de Roomsche Kerk overleefde al dien drang. Leker, wat hierboven opgenoemd is, goldt niet Soest alleen, maar geheel de Provincie; doch dat, niettegenstaande al die Placcaten, daar ter plaatse een groot, ja, een gestadig aanwasfend getal, der Roomsche Kerk genegen bleef, valt niet te ontkenen. Op 14 Augustus 1665 klaagde D^r d. Clasf. Amersf.; Henricus Martini ab Starlingen, in de Vergadering in het Archief d. der Clasfis Amersfoort, er over, dat in Soest, alwaar Clasfis. in 30 jaren geen „paep“, (dat was in die dagen geen scheldwoord, maar eenvoudig de benaming van de Paus- (πάππa, πάππa = vader), gezinden), gerueft was, nu weder een was ingekomen, en verzocht dat er maatregelen genomen mochten worden om diene te verrijderen; en in de vergadering van 13 en 14 Maart

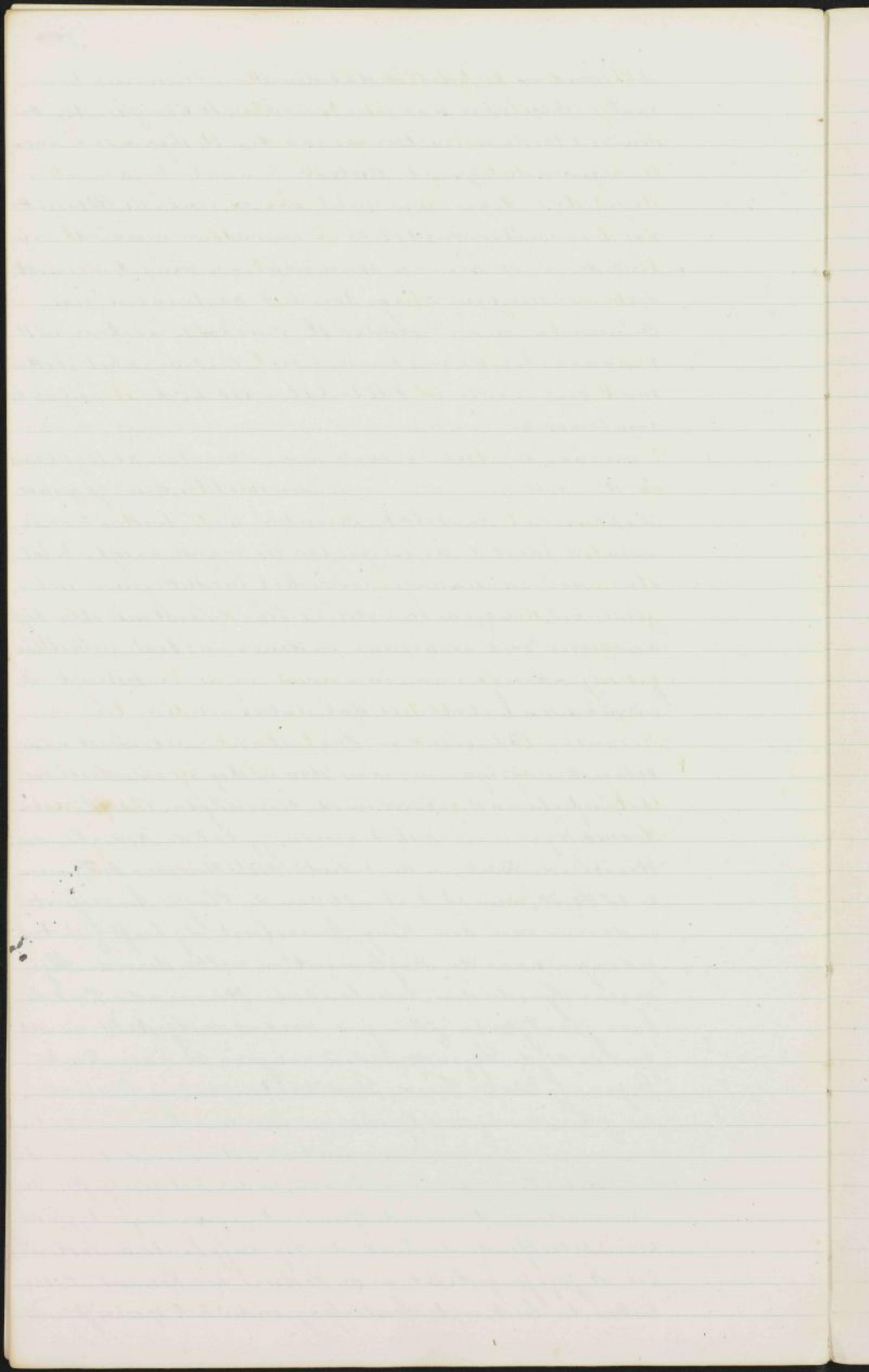

1666 werd medegedeeld, dat den Heer Procureur Gene., raal last gegeven was om dien Roomschen Priester te doen vertrekken. Niettemin, omstreeks 1690 was er weder een eigen en inwonend Pastoor.

In 1672, tijdens den inval der Franschen, is Utrecht nog eens weder Aartsbisdom geworden, en werd de Domkerk op nieuw voor den Roomschen Eeredienst ingericht, doch die stichting ging, door het wegtrekken der Franschen, op 23 November 1673, weder te niet, en heeft waarschijnlijk weinig invloed uitgeoefend op het platte land; ten minste met betrekking tot Soest is er mij niets van bekend.

Locals daaren reeds gezegd is, omstreeks 1690 kreeg Soest weder een „eigen en inwonende Pastoor“. Joannes Hage, voeger Pastoor te Derenter, werd met die waardigheid bekleed, maar zonder kerk of kerkelijke bezitting. Hoe, in den loop der tijden, in dat gemis is voorzien; welke lotgerallen de Parochie Soest na dien tijd heeft doorleefd, en welke Priesters haar bediend hebben, zal afzonderlijk vermeld worden onder het opschrift: „De „Roomsche - Catholieke Gemeente.“

Wat de Hervormden (Gereformeerden) te Soest aanbelangt, deze waren, van 1619 en 1619 af, onderdeel van de Gereformeerde Kerk in de Vereenigde Nederlanden. Sedert 7 Januari 1616 behooren zij tot de Nederlandse Hervormde Kerk; en de Nederduitsch Hervormde Gemeente te Soest, maakt deel uit van de Classis Amersfoort, en daarin van den Ring Amersfoort. Zij heeft zich te gedragen naar de Reglementen, welke door de Algemeene Synode der Nederlandische Hervormde Kerk, in hare jaarlijksche zittingen, worden vastgesteld en uitgeraadigd. Bijzonderheden aangaande hare Kerk, Begraafplaats, Toeren, Predikants-woning, Geschenken ten gebuiken bij den Openbaren Eeredienst, en Predikanten; evenzoo als die der Nederduitsch - Hervormde Gemeente te Soesterberg, zal men vinden onder het opschrift: „De „Nederduitsch - Hervormde Gemeente.“ En evenzoo, bijzonderheden betreffende de Kerk, de Begraafplaats, de Pastorie, het St. Jozef - gesticht, en de Pastors der Roomsche - Catholicken, te Soest, en te Soesterberg, onder het opschrift: „De

„Roomsch-Catholieke Gemeente“.

Bij circulaire van 21 November 1807, gaf de J. de Ruij, c. s., aan den Kerkeraad der Hervormde Gemeente kennis, dat zij zich aan de Synodale Organisatie der Nederl. Herv. Kerk onttrokken, en in de Gemeente Soest eene Gereformeerde Kerk hadden opgericht. Zij bouwden eene kerk en predikants-woning op den Engh, nabij den Lazarus-berg. Van den aanvang af was deze Gemeente zonder Predikant, maar diende haar, als Oefenaar, de bovengenoemde Jacob de Ruij, schoenmaker van beroep, die eerst later dat ambacht heeft nedergelegd, en in de pastorie is gaan wonen. In 1907 werd deze Oefenaar Emeritus, en volgde hem, maar nu als Predikant, op Ds Florjüs. De Gemeente telde toen 290 zielen.

Naar het zielental, waren de Protestanten te deze plaats sedert lang verreweg in de minderheid, en bestond waarschijnlijk voor het grootste deel uit personen, die zich van elders hier kwamen vestigen, aangezien er voor nieuwe inwoners altijd ruimte genoeg was. Die aanwas nam in de laatste jaren in zulk eene mate toe, dat de verhouding tusschen Roomsch-Catholiek en Protestant, die in den aanvang der vorige eeuw was, een klein derde deel Protestant, thans geworden is, eene kleine helft niet-Roomsch.

Ds Florjüs werd
van Arkel

opgevolgd door Ds.

